

ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΡΑΚΗΣ
Σχολή Επιστημών Γεωπονίας και Δασολογίας
Τμήμα Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος
Εργαστήριο Οικολογίας και Διαχείρισης Άγριας Πανίδας

ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΓΙΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LIFE

Ένα νέο πρόγραμμα LIFE ξεκινά στη διασυνοριακή περιοχή της οροσειράς της Ροδόπης
Αποκατάσταση του πληθυσμού του Μαυρόγυπα και της τροφικής του αλυσίδας στη διασυνοριακή
περιοχή Βουλγαρίας-Ελλάδας

Restoration of the Cinereous vulture population and trophic chain in the Bulgarian-Greek cross-border
region

LIFE23-NAT-BG-LIFE Rhodope Vulture

Το έργο επικεντρώνεται στην αύξηση του εμβληματικού Μαυρόγυπα σε ένα από τα οχυρά του στην Ευρώπη - τα βουνά της Ροδόπης. Στη Βαλκανική Χερσόνησο, ο Μαυρόγυπας περιορίζεται σε μία μόνο μικρή αποικία που βρίσκεται στην Ελλάδα, η οποία αποτελείται από 32 ζευγάρια, και πρόσφατα επανεισήχθηκαν πουλιά στην Κεντρική Βουλγαρία, όπου 3 ζευγάρια είχαν νεοσσούς το 2023. Ο μικρός πληθυσμός στην Ελλάδα εξακολουθεί να αντιμετωπίζει υψηλή αφύσικη θνησιμότητα, η οποία απειλεί τη μακροπρόθεσμη επιβίωσή του.

Το έργο σκοπεύει να χρησιμοποιήσει μια ολιστική προσέγγιση για την αντιμετώπιση των ανθρωπογενών απειλών, βελτιώνοντας το οικοσύστημα και την τροφική αλυσίδα και ωφελώντας ταυτόχρονα ένα κορυφαίο τρωματοφάγο. Οι δράσεις θα ενισχύσουν το έργο κατά των δηλητηριάσεων στην Ελλάδα, όπου η δηλητηρίαση είναι ο κύριος παράγοντας που εμποδίζει την αύξηση του Μαυρόγυπα, σε αντίθεση με την Ισπανία, όπου ο πληθυσμός αυξήθηκε. Αυτό θα γίνει με την ένταξη δράσεων κατά των δηλητηριάσεων στο καθημερινό έργο των κρατικών δασικών υπηρεσιών και τη δημιουργία κοινών περιπολιών με σκύλους με ΜΚΟ και κυνηγούς. Το έργο θα μετριάσει τη σύγκρουση ανθρώπου-άγριας ζωής που αποτελεί τη βασική αιτία για τις δηλητηριάσεις. Θα καταβληθούν σημαντικές προσπάθειες για την αύξηση της φυσικής βάσης τροφής, μέσω της επανεισαγωγής ελαφιών, αυξάνοντας τον αριθμό των ημιάγριων αλόγων και εφαρμόζοντας για πρώτη φορά στη Βουλγαρία τη νομοθεσία της ΕΕ που επιτρέπει τη σίτιση εκτός

των σταθμών τροφοδοσίας για την υποστήριξη τόσο των γυπών όσο και της διαχείρισης των νεκρών ζώων από τους αγρότες. Προβλέπουμε επίσης και άλλες δράσεις για τη μείωση των απειλών, δηλαδή τη δηλητηρίαση από μόλυβδο και τη σύγκρουση με αιολικά πάρκα.

Το έργο αποτελεί επίσης μια προσπάθεια για τον μετριασμό των επιπτώσεων της μεγάλης πυρκαγιάς που κατέστρεψε σχεδόν ολόκληρη την περιοχή αναπαραγωγής του είδους στην Ελλάδα το 2023. Στόχος μας είναι να δημιουργήσουμε μια νέα αποικία αναπαραγωγής στη Βουλγαρία, ενισχύοντας έτσι την ανάκαμψη του είδους και μειώνοντας τον κίνδυνο περιφερειακής εξαφάνισης. Το έργο θα έχει ουσιαστική επίδραση σε άλλους τομείς πολιτικής, καθώς ασχολείται με την ανάπτυξη αιολικών πάρκων, τη διαχείριση προστατευόμενων περιοχών και υποστηρίζει τη γεωργία κοντά στη φύση.

Το πρόγραμμα υλοποιείται από 12 εταίρους:

Bulgarian Society for the Protection of Birds

Rewilding Rhodopes Foundation

Vulture Conservation Foundation

GREFA

ΥΠΕΝ (Δασαρχείο Διδυμοτείχου και Σταυρούπολης)

Ο.ΦΥ.ΠΕ.ΚΑ.

ΤΕΧΝΟΟΜΟΙΟΣΤΑΣΗ

Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Καλλιστώ

Εταιρεία Προστασίας Βιοποικιλότητας της Θράκης

Κυνηγετικός Σύλλογος Ορεστιάδας

Κυνηγετικός Σύλλογος Σταυρούπολης.

Κατά την επόμενη πενταετία (2024-2029), η ομάδα του προγράμματος θα υλοποιήσει πολλαπλές δράσεις στη διασυννοριακή περιοχή, όπως:

α) Απελευθέρωση Μαυρόγυπwn από την Ισπανία στη Βουλγαρία για δημιουργία αποικίας στη βουλγαρική Ροδόπη,

β) Προστασία της αποικίας τους είδους στο Εθνικό Πάρκο δάσους Δαδιάς-Λευκίμης-Σουφλίου μέσω τεχνητών φωλιών,

γ) Αύξηση της διαθέσιμης τροφής μέσω απελευθέρωσης ελαφιών στον Έβρο,

δ) Σύntαξη μελετης του πληθυσμού των ημιάγριων αλόγων στη Σταυρούπολη και κατασκευή έργων βελτίωσης των διαθέσιμων νερών για τα άλογα,

ε) Σύntαξη μελέτης των απόψεων του κοινού για τα ημιάγρια άλογα και τον Μαυρόγυπα,

στ) Προώθηση χρήσης κυνηγετικών σφαιρών χωρίς μόλυβδο,

ζ) Καταγραφή νεκρών πουλιών σε αιολικούς σταθμούς της Θράκης με μονάδα ανίχνευσης με εκπαιδευμένο σκύλο,

η) Παρακολούθηση απειλών όπως τα δηλητηριασμένα δολώματα λειτουργώντας επιπλέον μονάδες ανίχνευσης με εκπαιδευμένους σκύλους στον Έβρο και στον Νέστο σε συνεργασία με τους κατά τόπους Κυνηγετικούς Συλλόγους, δράση που θα συνδράμει και στην παρακολούθηση της λαθροθηρίας,

θ) Προώθηση μέτρων πρόληψης ζημιών από άγρια θηλαστικά σε αγρότες και κυνηγούς.

Το Εργαστήριο Οικολογίας και Διαχείρισης Άγριας Πανίδας του Τμήματος Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος θα πραγματοποιήσει την έρευνα:

Μετρίασμός των συγκρούσεων ημιάγριων αλόγων - ανθρώπων με σκοπό την εξασφάλιση της επιβίωσης του πληθυσμού των αλόγων ως φυσική βάση τροφής για τους γύπες.

Στην περιοχή της Σταυρούπολης (GR1120004), ένας σημαντικός πληθυσμός ημιάγριων αλόγων κινείται ελεύθερα στις αγροτικές και δασικές περιοχές, καθώς και ανάμεσα στα ερείπια εγκαταλελειμμένων οικισμών όπως τα Λιβερά και το Κρωμνικό. Τα άλογα απελευθερώθηκαν από αγρότες (δεν εισήχθησαν από κανένα προηγούμενο έργο) πριν από περίπου 60 χρόνια, ως αποτέλεσμα της έντονης αστικοποίησης και της εγκατάλειψης των αγροτικών περιοχών. Στη Βουλγαρία, ημιάγρια άλογα υπάρχουν στην Ειδική Ζώνη Περιοχής Κρουμοβίτσας (BG0002012) και στην Ειδική Ζώνη Περιοχής Στούντενετς (BG0002013). Τα ζώα απελευθερώθηκαν το 2011 σε εγκαταλελειμμένες περιοχές για τη διατήρηση

του μωσαϊκού του τοπίου και την υποστήριξη της τροφικής αλυσίδας. Η παρουσία των αλόγων είναι ένα σημαντικό περιβαλλοντικό στοιχείο που αφενός ενισχύει τον οικοτουρισμό και αφετέρου συμβάλλει στις λειτουργίες του οικοσυστήματος. Η παρουσία μεγάλων σπληφόρων υποστηρίζει τους πληθυσμούς σημαντικών ειδών, όπως οι μαυρόγυπες και άλλα απειλούμενα πτωματοφάγα ζώα, λειτουργώντας ως εναλλακτική φυσική πηγή τροφής.

Τα άλογα εκτιμώνται ιδιαίτερα από την τοπική κοινότητα, καθώς οι κάτοικοι αναγνωρίζουν την αξία τους ως σημαντικό περιβαλλοντικό αγαθό, παρουσιάζοντάς τα ως αξιοθέατο που ενισχύει την τουριστική αξία της περιοχής.

Ωστόσο, τα άλογα προκαλούν ζημιές στις καλλιέργειες, ενώ ταυτόχρονα αποτελούν συνεχή κίνδυνο για τα οχήματα που κινούνται στην περιοχή, με αποτέλεσμα η δημόσια στάση απέναντι στα ημιάγρια άλογα να πρόκειται να γίνει αρνητική. Το περιστατικό μαζικής δηλητηρίασης που έλαβε χώρα στην περιοχή της Σταυρούπολης (Φαράγγι του Νέστου, GR1120004), το 2012, παρουσιάζει στοιχεία ότι οι καταστροφικές συμπεριφορές μπορεί να βασίζονται ταυτόχρονα σε πολλαπλά επίπεδα συγκρούσεων ανθρώπου-άγριας ζωής. Ο δράστης σκότωσε δύο ημιάγρια άλογα και στη συνέχεια δηλητηρίασε τα κουφάρια. Οι συνέπειες ήταν καταστροφικές, καθώς η μεγαλύτερη αποικία γυπών της ηπειρωτικής Ελλάδας εγκαταλείφθηκε πλήρως και παρέμεινε ανενεργή για τα επόμενα επτά χρόνια.

1. Κοινωνική έρευνα για τις συγκρούσεις μεταξύ ομάδων ενδιαφερομένων για την άγρια πανίδα. Η έρευνα θα χωριστεί σε δύο μέρη.

1.1. Το πρώτο μέρος στοχεύει στη συγκριτική μελέτη των απόψεων, των στάσεων, των γνώσεων και των προτιμήσεων του κοινού σε σχέση με τα πτωματοφάγα αρπακτικά πτηνά. Η περιοχή της έρευνας είναι η γεωγραφική περιοχή της Θράκης και οι στοχευόμενες ομάδες είναι οι κτηνοτρόφοι, οι κυνηγοί, το ευρύ κοινό και οι κάτοικοι των περιοχών των Εθνικών Πάρκων Δαδιάς (GR1110002), Κομψάτου (GR1130012) και Νέστου (GR1120004). Η έρευνα θα ξεκινήσει κατά το πρώτο έτος της περιόδου υλοποίησης και θα διαρκέσει τρία χρόνια. Στόχος είναι να αποκαλυφθούν οι στάσεις και οι γνώμες του κοινού της Θράκης απέναντι στον Μαυρόγυπα και άλλα πτωματοφάγα αρπακτικά πτηνά και να εντοπιστεί η ετερογένεια των απόψεων, των στάσεων κ.λπ. που μπορούν να αποδοθούν σε δημογραφικά, κοινωνικά, εκπαιδευτικά, ηλικιακά ή άλλα χαρακτηριστικά, προκειμένου να εξαχθούν συμπεράσματα που θα οδηγήσουν στην επιλογή της κατάλληλης στρατηγικής και μηνυμάτων που θα κοινοποιηθούν κατά τη διάρκεια της καμπάνιας των μέσων ενημέρωσης του έργου (βίντεο, βιβλίο, φυλλάδια, άρθρα στον τύπο) και θα συμβάλουν στον καλύτερο σχεδιασμό της στρατηγικής διατήρησης. Στόχος της εργασίας είναι η αύξηση της ευαισθητοποίησης και της πιθανότητας διατήρησης των πτωματοφάγων αρπακτικών πτηνών. Τουλάχιστον 400 ερωτηματολόγια θα διανεμηθούν από το ΔΠΘ στις προαναφερθείσες τοποθεσίες του έργου στην Ελλάδα.

1.2 Το δεύτερο μέρος της έρευνας θα ασχοληθεί με την αυξανόμενη σύγκρουση μεταξύ των κατοίκων της Σταυρούπολης (GR1120004) και των ημιάγριων αλόγων. Έχει καταστεί σαφές ότι τα άλογα αποτελούν απειλή για τις ανθρώπινες δραστηριότητες, καθώς αρκετές ζημιές σε καλλιεργούμενες εκτάσεις έχουν αναφερθεί στο Δασαρχείο Σταυρούπολης τα τελευταία χρόνια και έχουν ήδη συμβεί τουλάχιστον πέντε σοβαρά τροχαία ατυχήματα. Η κοινή γνώμη σχετικά με την παρουσία των (ημι)άγριων αλόγων παραμένει θετική, αλλά το σημείο καμπής μπορεί να μην είναι μακριά. Επομένως, απαιτούνται σίγουρα δράσεις για τον μετριασμό της σύγκρουσης, καθώς είναι ευρέως αποδεκτό ότι η προστασία των γυπών σχετίζεται στενά με έναν βιώσιμο πληθυσμό μεγάλων οπληφόρων όπως τα (ημι)άγρια άλογα, τα οποία παρέχουν σημαντικές ποσότητες φυσικής τροφής. Ωστόσο, αυτό δεν μπορεί να επιτευχθεί χωρίς τις τοπικές κοινότητες στο πλευρό μας. Αυτή η κοινωνική έρευνα θα βοηθήσει στον σχεδιασμό εξατομικευμένων δράσεων επικοινωνίας για την αντιστροφή των αρνητικών στάσεων. Η έρευνα θα ξεκινήσει τον πρώτο χρόνο του έργου και η διάρκειά της θα είναι τρία χρόνια. Στάσεις, απόψεις, φόβοι, ανάγκες, και Οι επιθυμίες των κατοίκων της περιοχής θα καταγραφούν και αναμένεται να συμβάλουν σε έναν επιτυχημένο σχεδιασμό της προστασίας του περιβάλλοντος. Τουλάχιστον 400 ερωτηματολόγια θα διανεμηθούν από το ΔΠΘ στις προαναφερθείσες τοποθεσίες έργων στην Ελλάδα.

2. Μελέτη της δυναμικής του πληθυσμού των ημιάγριων αλόγων. Η Δασική Υπηρεσία Σταυρούπολης (GR1120004) έχει λάβει παράπονα από τους κατοίκους που ζητούν την παρέμβαση του Κράτους προκειμένου να προστατευτούν από τις ανεπιθύμητες συνέπειες της παρουσίας των αλόγων. Ταυτόχρονα, όλες οι βασικές πληροφορίες σχετικά με τα κοπάδια των ημιάγριων αλόγων παραμένουν εντελώς άγνωστες. Επομένως, η μελέτη είναι απαραίτητη επειδή όλες οι απαραίτητες πληροφορίες θα αποκαλυφθούν με ποσοτικοποιημένο τρόπο και θα προταθούν εξατομικευμένες δράσεις διαχείρισης.

Τα αποτελέσματα της μελέτης θα δείξουν ποιες και πόσες δεξαμενές νερού πρέπει να επισκευαστούν και πού πρέπει να διανεμηθούν οι ηλεκτρικοί φράχτες προκειμένου να μειωθούν α) οι περιττές μετακινήσεις αλόγων, β) οι ζημιές στους αγρότες/ανταγωνισμός με τους κτηνοτρόφους και γ) ο κίνδυνος σύγκρουσης. Οι επιτόπιες επισκέψεις θα πραγματοποιούνται με μια συστηματική μεθοδολογία που θα αναπτυχθεί κατά τη διάρκεια του έργου και θα συλλέγονται και θα αναλύονται παρατηρήσεις και πληροφορίες από τους τοπικούς κατοίκους.

Θα χρησιμοποιηθεί επίσης drone κατά τη διάρκεια της επιτόπιας εργασίας, προκειμένου να συλλεχθούν δεδομένα σχετικά με την κατανομή και την κατάσταση του πληθυσμού των αλόγων. Το παραδοτέο θα καθορίσει όλες τις κρίσιμες παραμέτρους, όπως η αφθονία, η τάση του πληθυσμού, η χρήση γης, οι μετακινήσεις, η κατανομή, το ποσοστό θνησιμότητας κ.λπ. των αγελών ημιάγριων αλόγων που ζουν στην περιοχή της Σταυρούπολης. Η μελέτη θα ξεκινήσει κατά το πρώτο έτος του έργου και η διάρκειά της θα είναι τρία χρόνια.

Από το Εργαστήριο

Καθηγητής Δρ. Βασίλειος Λιόρδος

Επ. Καθηγητής Δρ. Βασίλειος Κοντσιώτης